

Беларус

ГАЗЭТА БЕЛАРУСАУ У ВОЛЬНЫМ СЪВЕЦЕ

ЦАНА — PRICE \$ 1.00

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD

POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 102, JAMAICA, N. Y. 11431.

Tel.: (212) 380-2036

Год. XXVII, № 253

New York, May — Травень 1978

Vol. XXVII, № 253

САКАВІКОВАЕ СЪЯТКАВАНЬНЕ У ЧЫКАГА

Паслья даўгой ды лютай зімі вясна ляніва будзілася ад сну ѹ надвор'е ў нядзелью 9 красавіка спрыяла нашаму съяткаванню сваёй сонечнай і лагоднай пагодай. Урачысты дзеянія пачаўся прынаходнымі літургічнымі службамі ў вадзьвіхах беларускіх съятвінях: Праваслаўнай Святоўні Юр'я Каталіцкай Хрыста Збаўцы.

А 1-ай гадзіне папаўдні вялікая заля ў Рыдзенсі Гол напоўнілася съятковай грамадой і запрошанымі гасцьмі, каб адзначыць урачысты 60-ы ўгодкі Абвешчаныя Незалежнасці Беларусі. Урачыстая Акадэмія пачалаася прапяяньнем амэрыканскага гімну сп-нія Верай Рамук пад акампанемантам Ірэны Рамук. Съледам за гімнам а. Архім. Язэн Строк сказаў прынаходную малітву. Ад імя Каардынацыйнага Камітэту Беларусау Чыкага ягоны старшыня Васіль Пунтус прывітаў прысутных і падчыркнуў гісторычнае значэнне Сакавіковага Акту. Праграму вёў удала сп. Нікаём Жызынейскі, кіраўнік беларускіх радыёперацій. Зъвестоўны даклад на тэму дні ў ангельскай мове пра-чытаў сп. Марк Сенкевіч.

Праклямцыя, выдадзеная бурмістрам Чыкага Білляндыкам, якая вымоўна акцэнтавала значанне Акту 25 Сакавіка ў далейшым змаганьні беларускага народу за незалежніцкі ідэалы, была прачыта-ная Барысом Нягдам. Праклямцыя губернатара штату Іліной Томпсана, які падчырквала, што Акт 25 Сакавіка быў заснаваным незалежнай беларускай дзяржавы ѹ што змаганье трывале далей, па-кульня будзе здабытая поўная незалежнасць ад Масквы, была пра-чытаная Ірэнай Рамук.

Былы прачытаныя прывітальныя лісты ад: Старшыні Рады Беларускай Народнай Рэспублікі д-ра Вінцэнта Жука-Грышкевіча. Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Ра-ды Нікаандра Мядзейкі. Старшыні Галоўнай Управы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаныя Антона Шукелойца. Каардынацыйнага Камітэту Беларусау Канады, Беларускага Харытатыўна-Эдукацыйнага Фонду ў Фларыдзе. Беларускага Вызвольнага Фронту ў Заходній Нямеччыне, прадстаўніка БККА ў Каліфорніі Часлава Найдзюка, Ад-дзелу БАЗА ў Нью Джэрзі, Згуртаваныя Беларускіх Ветэранаў ў Нью Джэрзі. Беларуска-Амэрыканскага Аб'еднання ў Нью Ёрку, а. Льва Астроўскага ў Парме, Огаё, і інш.

На асаўлівую ўвагу заслугоўвалася прывітальне ад Беларусау із штату Каліграда, прысланае сп. Хведарам Шыбулатам, зь якога прыводзім тут колькі важных і актуальных сяньня заўвагаў: „Мне вельмі падабаецца, што Вы ў Чыкагу складаеце адзіную беларускую сям'ю. Даўнім даўно ўжо нам пара адкінула сваркі ѹ стварыла адну маналітную беларускую сям'ю ўсюды, дзе толькі ёнцы беларускія асяродкі. У ёднасці сіла! Да гэтага ѹ трэба нам ім-кніцца, выступаючы перад іншымі народамі. Усім тым, хто працуе на беларускіх ніве, мы павінны ўся-кім спосабамі памагаць. Дык, зака-саўшы рукаўы, усе да працы на ка-рысьць свайго шмат пакутнага на-роду й Бацькаўшчыны!”

Варты адцеміць, што кангрэсмены з Чыкага сп. сп. Ануцьня й Дэр-вінскі прыслалі тэксты сваіх пра-моваў у Кангрэсе ЗША з нагоды 25 Сакавіка, якія былі зъмешчаныя ў Кангрэсавым Рэкордзе.

Із запрошаных гасціц з'явіліся сп. Вольф, пра-чытаўшы рэзоляцыю, прынятую Легіслятурай штату Іліной з нагоды 25 Сакавіка, а ад сябе дадаўшы, што хадеў-бы дачакацца таго дні, калі-б змог супольна зь Беларусамі съяткаваць дзень іхнай незалеж-насці ў вольнай Беларусі.

Галоўны даклад на тэму дні па-беларуску меў ведамы літаратура-| ды Беларусау наагул.

Зълева направа: Праф. Антон Адамовіч, Старшыня Беларускага Каардынацыйнага Камітэту ў Чыкага Васіль Пунтус, а. Архімандрыт Язэн Строк ад Праваслаўнай Беларускай Царквы Св. Юр'я, штатавы пасол Дж. Вольф, а. Архімандрыт Уладзімер Тарасэвіч ад Беларускай Каталіцкай Царквы Хрыста Збаўцы

Чыкі выразіў перакананыне, што на-ша надзея ў Амэрыцы, краіне, што за-ўсёды змагалася за права чалавека. Тому ѹ мы павінны надзеіца на Амэрыку ѹ працаўніц у гэтых кірунку.

Ад імя Украінскага Кангрэсавага Камітэту выступіў з прамовай сп. Я. Куляс. Ён зазначыў, што ѹкраінскі ѹ беларускія праблемы зводзіцца да адного ѹ таго самага назоўніка — супольнага змаганья за

акампаньемант Ірэны Рамук. Сп. Гэнрык Янчэўскі раскошна ѹ памайстроўску выканаў на фартапіяне адзін твор кампазытара Міколы Куліковіча „Беларуская фантазія” ѹ свайгі собскай аранжыроўкі „Папуры беларускіх молдывіяў”, а таксама „Гранаду” музыки Ліяра.

У канцавой малітве а. Архімандрыт Уладзімер Тарасэвіч прасіў

Усемагутнага паслаца ласку ѹ слу-

ў працы над ажыццяўленнем ідэі

25 Сакавіка.

На заканчэнні старшыня Каар-

дынацыйнага Камітэту В. Пунтус

падчыкаў усім прысутнымі за-

дзелу ў съяткаваніні ды заклікаў

Беларускага працягвальніка дзе-з

насці ў духу Акту 25 Сакавіка.

Прапяяньнем усім прысутнымі беларускага рэлігійнага гімну „Ма-

гуты Божа” закончылася сакаві-

ковая урачыстасць.

Д-р В. Р.

УГОДКІ САКАВІКОВАГА АКТУ ў СЫДНЭІ

Съяткаваньне 60-ых угодкаў не-залежнасці Беларуса было, як і мі-

нультымі гадамі, зладжанае Каарды-

нацыйным Камітэтам Беларускіх

Арганізацый ў Сыднэі ў нядзелью

26 сакавіка сёлета. Гэтага дня ра-

ніцай быў адслужаны малебен за

беларускі народ у Бэнстанскай

праваслаўнай царкве. Нажаль, и-ма-

ў нас у Сыднэі свайгі царквы,

дык магчыма з гэтай прычыны ко-

лькасць прысутных у царкве бы-

ла невялікая. Аднак трэба падзя-

каваць а. Вініаміну ў ўрачыстую

Божую Службу ѹ ягоную прыхіль-

насці да беларускіх парахвіяна-

й Беларусау наагул.

Папаўдні ў залі Беларускага Ку-

льтурна-Грамадзкага Клубу на

Файрфілд адбылася ўрачыстая акад-

емія. Праграмай кіраўнік сп. М.

Лужынскі, які ў сваім уступным

слове між іншага сказаў: „Дзень

нашае незалежнасці вельмі часта

супадае з наўяўлішым днём у жы-

цьціх хрысьціянства — Днём Хры-

стовага Уваскрасеня. Ніжай-жа

непахісная вера ѹ Уваскрасеня.

Збаўцы паслужыць нам сымбалем

уваскрасеня нашае дзяржава-нас-

ці ў 1917-18 гадоў, кульміна-

цыйным пунктам якіх стаўся Акт

25 Сакавіка.

Кароткую, але зъмястоўную пат-

рэчытъчную прамову сказаў стар-

шыня Каардынацыйнага Камітэту

Сэнатар Роберт Дол із старшынём Галоўнай Управы БАЗА Антонам Шу-келайцам і прадстаўнікамі беларускага грамадзтва (гл. артыкул „Сэнатар Роберт Дол — гасцем на сакавіковым съязе ў Вашынгтоне” ў падрэднім нумары „Беларус”)

60-ІА УГОДКІ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ БЕЛАРУСІ У ЛЁНДАНЕ

I. УРАЧЫСТАЯ УГОДКАВАЯ АКАДЕМІЯ

У сувязі з тым, што дзень 25 са-
кавіка сёлета прыпаў на вялікод-
ную съботу (новага стылю), угод-
каўская акадэмія ў Лёндане была ад-
ложана на нядзялю 2 красавіка.
Была яна зладжана ў залі па су-
седку з Беларускім Музэем імя
Францішка Скарыны ў Лёндане.
Распачалася яна беларускім рэлі-
гійным гімнам „Магутны Божа”.
Адчыніў акадэмію ў кіраваў ёю
старшыня Галоўнай Управы Згур-
таваньня Беларусау ў Вялікай Бры-
таніі Янка Міхалюк. Ён прывітаў
прысутных Беларусау і запрошу-
ных гасцей ды прачытаў шматлікія
прызвітані, прысланыя з гэтага
нагоды беларускімі арганізаціямі.

Абшырны ѹ зъмястоўны даклад
на гісторычную тэму прачытаў Яго
Дастойніць Уладзімір Часлаў Сі-
повіч. Паслья дакладу прамаўлялі:
Сп. К. Глінскі, сп. Ю. Сенкіўскі ў
Нямеччыне ѹ сп. Гай да Пікарда,
апошні ў ангельскай мове. Афіцыя-
льная частка акадэміі закончылася
прапяяньнем беларускага нацыя-
нальнага гімну „Мы выйдзем шчы-
льнымі радамі”.

Паслья гэтага ўсе прысутныя
принялі ўдзел у вадмыслові налад-
жаным прыняці, якое ѹ сабор-
скіх гутарках працягнулася да поз-
най ночы. На прыняці было саб-
рана звыш 100 фунтаў штэрлінгаў
на Фонд 25 Сакавіка.

II. ПРЫНЯЦІЦЕ ў ПАЛАЦЕ ЛЁРДАУ БРЫТАНСКАГА ПАРЛЯМАНТУ

З нагоды юбілейных 60-ых угод-
каў абвешчаныя незалежнасці Бе-
ларусі, у чацвер 6 красавіка Лёрд
Макс Эгрэмонт, Віцэ-старшыня Ан-
гельска-Беларускага Таварыства,
супольна з Галоўнай Управай ЗБВВ
далі вялікае прыняці ў Палаце
Лёрдау. У прыняці цікавы ўдзел
шмат якіх памялентарыс-
ты, ангельскіх грамадзкіх дзеячы,
беларускіх іншанацыйнага
съектары, Яго Дастойніць Ула-
дзіміра Бруно Гаймс, Апостальскі
Дэлегат на Вялікабрытанію, радыкі
з некаторых амбасадаў, прадстаў-

ні. П. Н.

13-АЯ СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАУ ПАУНОЧНАЕ АМЭРЫКІ

Згуртаваньне Беларусау Канады ў Бел

НОВЫ БЕЛАРУСКІ ПІСЬМЕНЬНІК

ВІКТАР КАЗЬКО

Малады беларускі пісьменьнік Віктар Казько нарадзіўся ў 1940 годзе ў Калінкавічах на Гомельшчыне. Пісац і друкавацца пачаў у 1963 годзе, але ягоныя творы, за якія быў узнагароджаны прэміяй расейскамоўнага часапісу на Беларусі „Неман”, прэміяй імя Астроўскага ў першым усесаюзным Камса-молу, да 1977 году былі напісаныя і надрукаваныя вылучна на расейскай мове. Апошнім ягоным творам на расейскай мове была аповесьць „Высакосны год”, на аснове якой быў ён прынятый ў Саюз Пісьменнікаў Беларусі. Беларускі крытык Уладзімер Аніковіч у газэце „Голос Радзімы”, прызначанай вылучна для Беларусаў у замежжы, у нумары за 19 студзеня сёлета ў артыкуле пра Віктара Казько вось што пісаў пра гэтую аповесьць:

„Перш за ўсё, маўбыць, трэба адзначыць, што аповесьць, хоць яна ў напісаніи рускай мовай, — гэта звяза беларускай літаратуры. У ёй душа нашага народу, яго лёс, яго мужнасць і боль, памяць і сумленне, скандансаваны ў душы аўтара ў трапятліва данесеныя да людзей”.

Але-ж галоўная крытэрыя, на аснове якой літаратуры твор залячаем да тae цi іншай нацыянальнай літаратуры, гэта мова, на якой ён напісаны. Крытэрыя гэтая абавязвае ї у Савецкім Саюзе. Прыкладам, ведамы беларускі савецкі літаратуравед у галіне драматургії Анатоль Сабалеўскі ў другой кнізе свайгі капітальнай манаграфіі 1972 году „Беларуская савецкая драма”, адно пералічышы сучасных драматургаў беларускага падходжання Міколу Гарулеўшу, Пятра Васілеўскага, Пятра Харкова, Юрага Багушэвіча, Анатолія Дзяленьдзіка й Рамана Раманава, зрабіў гэтака ўдакліненне ў засыпракогу: „Творы гэтых аўтараў у пэўнай ступені ўзбагачалі рэпэртуар тэатраў, але іх разгляд не ўваходзіць у тэму нашай гаворкі”.

Аднак выпадак з аповесьцю Віктара Казько „Высакосны год” свая асаблівіць ў выняткавы. У дачыненіі да гэтага твору моўнае крытэрыі, правільнае вызначаванае Анатолем Сабалеўскім наагул, можна не тарнаваць ды згадзіцца з Уладзімерам Аніковічам, што аповесьць „Высакосны год” — „гэта звяза беларускай літаратуры”. Гэта ж толькі з увагі на ейны наскроў беларускі змест і ідэнтычны сікраванасць, а ёз з увагі на туа акаличнасць, што аповесьць гэтая — гэта як быццам прэлюдія да наступных ягоных твораў, пісаных ужо

на беларускай мове. І гэта галоўнае.

У заяве пра свае творчыя звязы-сінені ў задумы ў навагоднім нумары газэты „Літаратура і мастацтва” за 7 студзеня леташняго года Віктар Казько пісаў:

„У першым нумары часапісу „Полымі” будуць надрукаваны два маіх апавяданні, якія напісаны на роднай мне беларускай мове. Аб гэтым, я адчуваю, мне трэба скажаць падрабязней, таму што да гэтага часу я пісаў на рускай, хача іншы раз працяліася, прасілася беларускія слова. Просіца ѹ зараз, часта-часта я чую, што іншае месца будзе лепей гучыць падбеларуску. Але ўсё гэта я так проста. Я пра-ста і толькі вырашыць гэта для сябе, але я гаварыць аб гэтым...”

Найпраудадобней прычыны біяграфічнага характару злаўжыліся на тое, што пісьменьнік даўжэйшы час пісаў вылучна на расейскай мове. Заставіўшыся пасыля вайны без бацькоў, Віктар Казько ўзгадаўваўся ў Хойніцкім дзіцячым доме, таможа ѹ атрымаў няпоўную сярэднюю адукацыю. А як ведама, дзіцячыя дамы ѹ дзіцячыя сады ў гарадох і навет мястечках Беларусі вядуць сваю работу ў вясноўным на расейскай мове. Апрача гэтага, начытаўшыся ў гэном часе кніжак пра шах-шахраў, у яго звязалася мара стаца шахшахром самому. Пад ульявам гатае мары ён падаўся ў Кузбас, дзе, апрача працы ў шахце, вучыўся ў горнадзісцеральням тэхнікуме. Тады-ж і пачаў пісаць ды друкаваць першыя свае творы ў расейскай кузбаскай газэце „Красная Шория” й „Комсомолец Кузбаса”. Пазней у вадным із сваіх інтэрвю маўбыць пісьменьнік прызначаваўся:

„Траба скажаць, што хоць я ѿбыў у Беларусі пасыля заканчэння васьмігодкі, але амаль штодня адчуваў, што нешта маё, нейкая частка майне самога засталася там”.

І таму Віктар Казько ня мог заставацца даўжэй на чужыне, вярнуўся ў Менск, дзе працаваў у рэспубліканскім друку. Але ёй далей пісаў на расейскай мове, друкуючы свае аповесьці ѹ апавяданні ў расейскамоўным часапісе „Неман”. Траба думыць, што гэтага звяза-насьць пісьменьніка ѹ ягоная залежнасць ад расейскамоўнага часапісу ѹ была перашкодай, якая даўгі яшчэ час пасыля звароту на бацькаўшчыну падстрымала яго ад пераходу на беларускую мову. І толькі ѹ першым нумары „Полымі” леташняго году, як ужо згадвалася, надрукаваў Віктар Казько напісаныя на беларускай мове два

свае апавяданні „Мажак Маруда” й „Літары на мармуры”. Роўна год пазней Уладзімер Аніковіч у гэданым сваім артыкуле ў студзені сёлета паведамляў:

„Прыемнае адзначыць, што раз-віцьцё таленту маладога празаіка із ўніверситету збліжэньня з роднай моўнай стыхіяй: ён ужо напісаў некалькі твораў на беларускай мове. У часапісе „Маладосьць” рых-туеца да друку яго аповесьць „Цывіце груша на Палесьсі”, а ѿ „Полымі” — „Суд у Славадзе”.

Аповесьць „Суд у Славадзе” ужо звязалася ў студзенскім і лютаскім нумарох „Полымі” сёлета. Сам факт пераходу Віктара Казька з расейскай мовы на беларускую — справа няштодзённае важнасці. І гэта дэльвю прычынаў. Першае, Віктар Казько, калі на мыляемся, гэта першы празаік, што з расейскай мовы перайшоў на мову сваю родную, тымчасам як у галіне пазіў было ўжо колькі падобных выпадкаў, калі маладыя аўтары, што з розных прычынаў пачыналі пісаць па расейску, пазней перайшлі, і гэта з выдатнымі вынікамі, на мову сваю родную, як Леанід Дайнека, Лей Мароз, Святлана Басуматрава, Іван Ласкоў, Любі Філімонава. Другое, як падзвірдзілі згаданыя апавяданні Віктара Казька „Мажак Маруда” й „Літары на мармуры”, якімі дэбютаваў ён як беларускі пісьменьнік год таму, ды сёлетняя аповесьць „Суд у Славадзе”, іхны аўтар вызначаеца высокай літара-турнай культурай, выдатным майст-рствуствам, непаўторнай арыгінальнасцю ды няштодзённымі задаткамі пісьменьніцкага таленту.

Прыгледзімася да важнейшых асаблівасцяў аповесьці „Суд у Славадзе”. У згаданай заяве пра свае творчыя звязы-сінені ў задумы ў гэтом часе „Літаратура і мастацтва” за 7 студзеня 1977 году Віктар Казько пісаў:

„Калі дваццаці гадоў таму назад у горадзе Хойнікі на Палесьсі адбыўся практэс над здраднікамі Радзімы, быўлымі паліцэйскімі. Я быў тады падлеткам, але запамятаў гэты суд да падрабізнасцей. Якраз у тых дні ѿ наўпім дзедоме паміраў такі як і я падлетак. Бяз маткі, бяз бацькі ён выйшаў жывым з вайны, але сэрца яго ўсё-ж на вырытмала вайны. Ён пам'ёр. Мы, дзедомаўцы, самі ѹ пахавалі яго, і яшчэ ѹ той час я звязаў у вадно дэльве гэтыя падзеі: суд і смерць”.

Не зважаючы на гэтае аўтарава прызначанне ѹ на назоў самой аповесьці, судовы практэс у Хойніках, называемых у аповесьці Славадой, у сюжэце твору выконвае другада-ную, можна сказаць эпізадычную ролю. На лаву падсудных пасаджана групка калія дзесяцёх быльх

(Заканчэнне на 4-ай бачыне)

— Наша Аніта сіпяваць будзе, — кажа Зося.

— Аніта, — папраўляе яе Андрэй.

— А чаму ты ўчора на забаве ня была? — пытается Зося.

— Крыху галава балела.

— Калі-б пайшла, дык сяняня галава трапічала-б, як у мяне, — заплуніўся Андрэй.

— Так шмат наскакаўся?

— Дзе там, наадварот, у куце ўвесь час прасядзеў.

— Прыйнайся, што ты наагул на забавы хадзіць ня любіш, — кажа Зося.

— А ўчора пайшоў. Спадзяваўся беларускія скокі, беларускую забаву, як яна была першыя гады ѿ Амерыцы. Куды там! Як загружалі пад галасынкамі барабаны, як завішчалі трубы, як застукалі ў тakt ім абісамі танцоры, дык я разгубіўся. Толькі дзіву даваўся, як мая Зося з дачкою ды іншымі скакунамі нібы ѿ трасы выкручаўца... Страх!

— Ты майстра прыдумаць, — сімпатіца Зося.

— Ня выдумываю. Заскочыла ѹ аглушкила мяне ўчора музыка ѹ скокі... Не, гэта ўжо не беларуская забава.

— А што?

— Афрыканскія йгрышча, — супрэзіўнічае мяне Андрэй.

Пачалося мастацкае выступленне. Наперад з акарыдёнам выйшаў Юрка Стэльмаховіч. На ім белая вышынаваная кашуля, падпяраная вытканым поясам.

— Спрынты хлапец, — пасыміхаецца Андрэй.

Усыміхаецца ѹ Зося, шэптом тлумачыць:

— Юрка з Анітаю лягася толькі

пазнаёміўся, а за зіму пасыпецу на два разы наведаўца.

— Добра, — кажу я, — будзеш звяза інжынера меца. Ен ужо калэдж скончыў.

— Аньце ўсяго 17 гадоў. Рана пра замуства думаць.

Юрка зайграў Лявоніху. На сядзізні залі выскакылі ѿ народных строях чатыры пары хлапцоў з дзяўчатамі, панеслыя віхрам у вялікім скоку. Вабяць вока маладыя, зграбныя постачі.

Калі на сядзізні залі выйшла Аніта, Зося ўсіхвалёвала сціснула маю руку. Зынкі кліпіўся агенчыкі ѹ з вачай Андрэя. Анітаю можна пахавацьца. Красуня. Яна заспяўала песню:

Як сонца выгляне з-за гор
Пад цеменіню лясоў,
Прыйдзі, мой любы, на прастор
З наднёманскіх палёў...

Мяккі лірычны голас, словы песьні схапілі за душу, ращуплілі да сълз. Нагадалі дні вясны маёй маладосьці, выклікалі жаль... У Амэрыцы я сама. У мяне няма тут нікога із сваякоў. А ўжо даўно, здавалася-б, варты было займіць сваю сям'ю. І была нагода, асабліва ѿ першыя гады пасыля вайны. Тады хлапцы на чужыне шукалі сваіх дзяўчат, каб пабрацца. Не ляжалі жа сэрца да тых, што сваталіся, адмалуяла ім. Чаму? Андрэй зда-гадваўся: „Ня можаш забыцца на

свайго партызана Платона, спадзяўшыся вярнуцца на Неман, спакалца-ца з ім?.. Дарэмна!”

Што дарэмна чаюцца на Платона, я разумела, але надзея працягвала жыць наперакор усіму: мо штось зьменіцца, мо я штось пачаю пра Платона... Дзе ён цяпер?

... Прыйдзі, мой любы, на прастор

З наднёманскіх палёў,

прастор

працягвала апошнія радкі песьні Аніта. Сыціхла. Залі загрымела ад воплескай. Посьпех быў надзвычайны. Я таксама заўзіта біла ў далоні. Унікала глядзець на Андрэя. Сыціхла, каб ён па маіх вачох не здагадаўся, як песьня ўзыяла за сэрца. Была радая, калі Аніта засыпала „Хлопец пашанку пахае”. Жартуюча песьня дала мне час апанаўца сабою.

Мастацкія выступленыя скончыліся. У залі зашумелі, загаварылі людзі, забегалі дзеці.

— Аніта мае рэдкі прыгожы голас, — сказала я Шыманскім.

Вучыцца яна сіпяваць?

— Другі год у музычнай школе, — адказала Зося.

— Вымаўленыя дасканалае. Проста яя верыцца, што за ажынам, а не дома нарадзіліся.

— Трэба падзяляваць бацьку, — тышкіца сабе ѿ грудзі пальцамі Андрэй.

— Зося глядзіць на яго з дакорам:

— Андрэйка, а хто дзяўцей чытаць пісаць падбеларуску вучыць?

— А хто, маё, дзяўцей спыняў, каб у хаце не шчабятаці паангельску? Кто? Бацька, — ізоўнайты ѿ себе ў грудзі Андрэй. — Нашая Таняна (згладаў сваю старэйшую дачку ён) за Міколу Шымановіча пайшла.

— Посьпех? Броўка? Таня?

— Навет і яны.

— Ад іх карысць? Ад іх, што

урочыста рыфмую

НОВЫ БЕЛАРУСКІ ПІСЬМЕНЬНІК ВІКТАР КАЗЬКО

(Заканчэнне з 3-й бачыны)

папіцайскіх, якіх нельга абагуль-
ціць, ды аўтар да гэтага ё ня
імкнецца, на ўсю паліцию часоў
акупацыі. За выняткам двух — Ка-
лягіна й Бягун — аўтар навет не
называе іхных прозвішчай. Але
усе яны бяз выніку малярныя
вырадкі ё нелюдзі ў дакладным
значанні гэтага слова. У гэтым
часе былі ё гэткія. Як Калягін і Бя-
гун пацвердзілі на судзе, іх абца-
жвараюць злачынствы над белару-
скім цывільным жыхарствам ані ня
менышы за злачынствы найгоршых
эсэсавых карнікаў-садыстых. Але
усе ішыя, як агульна ведама, на-
дзелі паліцайскую форму патое, каб
памагаць гэтаму жыхарству, што
пацвердзілі ё беларуская савецкая
літаратура. Гэтак у рамане Івана
Пташнікава „Месціцы” паліцыянт,
што канаваў группу Жыдоў, гна-
ную на расстрэл, рызыкуючы собс-
кім жыццём, падахвочвае Жыда
Вулю ўцякаць, і гэтым ратуе яго-
нае жыццё.

Зъ дзея аповесы і добра відаць,
што Віктар Казько пастаўі сваім
галоўным заданнем адлюстраўца
трагічную долю беларускага жы-
харства ў гадох акупацыі, долю
наскрозь пакутніцкую. Галоўны
пэрсанаж аповесы Колька Лечек-
ка, выхаванец старэйшай групы
Слабадзянскага дзіцячага дома,
знаходзіцца ў ізалітары дзетдому,
якія навялячылі хворы, якому на-
канаваная няўхільная ё хуткая
смерць. Дні ягоныя палічаныя.
Апрача ўсіх іншых мук, якіх пе-
ражыў ё ў часох акупацыі, най-
жажлівейшым было тое, што аку-
панская лекары прымусова бралі ё
яго кроў, выбраўшы за аўект сваіх
эксперыменты. А эксперыменты
гэты разам з крыйавым адбірам ё
жыццё ё ў сваёй ахвяры. Гэткія ж
мукі былі ёздзелам і ягоных сябров
у дзетдомаўскім ізолітары — Васі
Козела, Стасі Дзывінага, Вані, Мані
і Андрэя Бурчакоў. Неадступні
ад Колькі Лечекі стары Захар'я
Сучок, дзетдомаўскі вартайнік, баба
Зося, дзетдомаўская прыбалыніца,
і ішыя пэрсанажы — усе яны на-
вінныя ахвяры фашыстскіх зъве-
рстваў. Вось, прыкладам, жажлівая
мартыралёгія беларускай вёскі ё
сініх жыхароў, расказаная Захар-
р'ем Сучком:

„... вёска Сучкі была спалена год
назад. Уцалеў адзіны дом-клуб і на
ім чырвоны сцяг... Мы пайшли
у лес... пшэсцьдзесят чалавек іх
было... з розных вёсак... аднай
віроўкай звязалі руکі... Нярэ-
днямъ сцяг, запрэглі пшэсцьдзесят
чалавек у воз... „За Радзіму, за
Сталіна, наперад!...“ Бізунамі, пры-

Ст. Станкевіч

— У вайну ён на баку савецкіх
партызанаў быў.

— Такога Саветы сюды на шпі-
ёнскую працу закінуць могуць, —
разважае Зося.

— Платон не з сваіх волі ў лес
пайшоў, яго туды прымусам загна-
лі, — бараню я Платона.

— Але-ж пайшоў.

Разважальні Зосі кроіцца маё сэр-
ца. Як растлумачыць усё тое, што
адбывалася? Ня раз тады бацька
альняўся на іншым баку ад сына,
брата ад брата, сябра ад сябры. Яны
ня мелі сымпатіяў ні да бальшаві-
коў, ні да Немцаў, а траплялі да
адных ці другіх. З голымі рукамі
супраць бомбай, гранагаў і куляў
не паваюш.

І цяпер я не хачу, не могу зга-
дзіцца, што чалавек, якому я бяз-
мерна верыла, можа быць закінуты
сюды за шпіёна. Адчуваю, нібы
Зося мяне самую пакрыўдзіла сваім
недаверам. Кажу ёй:

— Не барыся судзіць таго, каго
ты ня ведаш.

А Андрэй, як заўсёды, выкары-
стоўвае выпадак, каб пакінці:

— Наля, не хвалюся: узьнімец-
ца цікі крыва. Гэта ў нашым з та-
бою веку ўжо небяспечна.

Лёгка яму жартаваць. Ён не ча-
каў, на марыў, не маліўся, на ду-
маў пра Платона гады ё гады, як я.

Мы разважаі, спрачаліся, а мо-
ладзь, пачуўшы наўні, адразу за-
пала і жаданнем дапамагчы
ўпекачу. Адны браліся даведацца,
дзе цяпер марак, другія — зьбіраць
яму грошы. Умаўляліся паміж са-
бою, куды запрэсіць марака жыць.
Клыўлэндцы настойвалі, што най-
лепшае месца для яго — наш горад,
бо тут вялікая беларуская калёния.
Упекачу, пакуль знайдзе працу, бу-

дзе забясьпечана жыцьлё ё хар-
чаньне.

Грошы сярод сваіх людзей пачалі
зьбіраць адразу. Да канца дня мелі
быць 600 даляраў. Вельмі цешыліся.

Зося не прамінула ўлікніць Андрэя:

— Выходзіць, нашая моладзь

з дольна рэпрэзэнтаваць Беларуса

на толькі на сцене?

А Андрэй сваё:

— Давялося чарвяку на вяку. Пе-
бачым, як яно далей пойдзе. Ці самі

рады дадуць, ці на бацькоў усё

сікніць.

Звед моладзі скончыўся. Шыман-
скія адляцілі ў Сан Францыска.

Пацягнуўся мае будзённы дні.

Зрана еду ё сваю хэмічную ля-
бараторию, калі 6-ай гадзіны вя-
таюцца дадому. Па дарозе на працу

ё аўтобусе часам спатыкаюся зь

Юркам Стальмаховічам — нам з ім

у вадну дарогу. Ад яго маю і наві-
ны пра ўцекача.

Праз тыдзень нашая моладзь

знайшла Платона Васілійскага на

фарме недалёка ад Нёмана.

Клыўлэндцы гаварылі зь ім па тэлефо-
не, выслалі грошы. Нёманскія зъ-
блізіліся адведаць яго.

Удзень мае жыцьцё ѹдзе больш-

менш звычайна. Але па вечарах,

калі я застаюся сама, я адчуваю

сябе выбітай з наладжанае калі-
ні.

Ні працаўца ні чытаць, ні на-

дзяць тэлевізор на ўстано-
ві.

Думкі ні на чым не канцэнтруюцца,

вяртаюцца да гадоў майго жыцьця

на бацькоўшчыне.

Перад вачымі стаіць празрысты

Нёман, зялёныя паплавы. На бера-

зе Нёману — маё роднае сяло Дуб-

ровічы: дзівэ шырокія жоўтапя-
шчаныя вуліцы, дагледжаныя ха-

такі, кватнікі перад імі, сады. У цэн-

УГОДКІ 25 САКАВІКА У ДЭТРОЙЦЕ

У Дэтройце савяткаваньне 60-ых
угодкаў аўбешчання незалежнас-
ці Беларускай Народнай Рэспублі-
кі аddyлося ў нядзелю 26 сакавіка
сёлета.

Каб надаць савяткаваньню больш
урачыстыя характар, Парахвіальная
Рада Дэтройцкага Прыходу БАПЦ
Святога Духа запрасіла Іго Пра-
асвяшчэнства Архіяпіскапа Міка-
лая з Канады. На савяткаваньне
прыбылі таксама і працтавнікі з
беларускіх асяродкаў з Кліўленду
з Таронта ў Канадзе.

Гэтага дня наранцы аddyлося ў
беларускай царкве Св. Духа архірэйскай
служба, а пасля Літургіі — Малебен за Беларускі
Народ. З гэтае нагоды Іго Праасвяшчэнства сказаў глы-
бака патрыятычную казань. Як і на-
лежыцца Парахвій Беларускага На-
цыянальнага Царквы, ролігійная
урачыстасць кончылася малітвой
за Беларусь і Беларускі Народ гім-
нам „Магутны Божа“. Надзвычай
прыгожа пляյу царкоўны хор пад-
кіраўніцтвам спі-ні Веры Артон.

Пасля царкоўнай урачыстасці
усе сабраліся ў царкоўнай залі на
багаты посы адбі, падрываўсаны
Систычтвам Парахвій Св. Духа.
Так, гэта быў узапраўды посы
адбі, бо савяткаваньне аddyло-
валася падчас падыходу паслові
адпачынку.

Звычайна падчас падобных ура-
чыстасці славіцца ў царкве бывае
доўгай. Трэба сказаць, што ё гэтым
разам яна кароткай на была, а та-
му арганізатары — сябры Парахві-
йской Рады Парахвій Св. Духа
пастаравілі падчас падыходу паслові
адбі, бо савяткаваньне аddyло-
валася падчас падыходу паслові
адпачынку.

Праца канфэрэнцыі прайвітні
штату Тамаша Каледжа Джэрэзі
з'яўлялася падыходамі паслові
адпачынку. Арганізавалі канфэрэн-
цию Штатавы Каледж Джэрэзі Сы-
ты ды спалучаныя з ім інстытуты
даследаваныя нацыянальных гру-
пай штату. Паралельна з канфэрэн-
циі даследаваныя нацыянальных гру-
пай штату.

Праца канфэрэнцыі практадзіла ў
сэктарах: этнічныя групы большых
гарадоў, этнічна спадчына ў сярэд-
ніх школах ды гісторыя нацыянальных
групай штату Тамаша Каледжа

Джэрэзі.

У гэтым апошнім адным з судаклад-

нікай быў др. В. Кіпель.

На пры-
кладзе беларускага групы В. Кіпель

прамоўцамі на канфэрэн-

цыі былі ведамы сацыял- і філ-
заф славацкага паходжання праф.

Майкл Новак і др. Карл Эштайн,

двартарак федэральныя праграмы

этнічных даследаваньняў.

Праца канфэрэнцыі практадзіла ў

сэктарах: падыходамі паслові

адпачынку з ім із апошнім

адпачынку.

У гэтым апошнім адным з судаклад-

нікай быў др. В. Кіпель.

На пры-
кладзе беларускага групы В. Кіпель

прамоўцамі на канфэрэн-

цыі былі ведамы сацыял- і філ-
заф славацкага паходжання праф.

Майкл Новак і др. Карл Эштайн,

двартарак федэральныя праграмы

этнічных даследаваньняў.

Праца канфэрэнцыі практадзіла ў

сэктарах: падыходамі паслові

адпачынку з ім із апошнім

адпачынку.

У гэтым апошнім адным з судаклад-

нікай быў др. В. Кіпель.

На пры-

ІНТЭРВЮ "СОВРЕМЕННИКА" З К. АКУЛАМ

АД РЭДАКЦЫИ: У сакавіковым 251-ым нумары „Беларуса” мы зъмісьцілі кароткую інфармацыйную даведку пра выдаваны ў Таронце квартальны расейскі дысыдэнцкі часапіс „Современник” ды пра вельмі прыхільнае ягонае стаўленне да пытальнія самавызначальна беларуска-га народу я ягонай дзяржаўнай незалежнасці. У даведцы былі пералічаныя літаратураведныя й публіцыстычныя матэрыялы Беларусаў Волынага Сьвету, што зъявіліся ў двух папярэдніх падвойных 33-34 і 35-36 нумарох „Современника” ў леташнім годзе, у тым ліку ѹ інтэрвю з беларускім пісьменнікам Кастусём Акулам. Думаем, што будзе цікава я карысна для чытчоў „Беларуса” пазнаміца з гэтым інтэрвю ў перакладзе на беларускую мову з некаторымі скрачэннямі.

Пытанніе: Раскажыце пра Вашу пісьменніцкую дзейнасць. Якое месца ў Вашай творчасці займае нацыянальная традыцыя?

Адказ: Адказваючи на вашае пытальніе, траба спачатку сказаць пра сучасную беларускую літаратуру, тымболыш, што ѹ гэтак называецца „сувэрэннай” БССР праўда аб гісторыі беларускага народу, і асабліва аб ягонай літаратуре, пекроенная на марксистаўскі лад.

У 1862 годзе вялікі сын беларускага народу рэвалюцыянэр Кастусь Каліноўскі выдаў першы нумар газеты „Мужыцкая Праўда” на беларускай мове. У гэным-ж, а таксама ў наступным годзе, зъявіліся (на друкаваны лацінскім шырфатам) сем нумароў газеты, што заклікаў беларускі народ да збройнага змагання за сваю волю. З цалкам зразумелых прычынаў, газета выдавалася нелегальна. Зь яе фактывічнага пачаўся новы пэрыяд у разьвіцці беларускага мовы, якая афішайна была забароненая ѹ друку аж да 1906 году, калі ѹ Вільні зъявілася газета „Наша Доля”. Дазвол беларускага друку адчыніў дзіверы для новай беларускай літаратуры (пепад тым ейныя выдатныя творы заходзіліся адно ѹ усных пераказе). На бачынках газеты „Наша Ніва”, што пры'шла на змену „Нашай Долі” (якая была забароненая пасля ейнага шостага нумару), вырастала гэткі гігант новай беларускай літаратуры, як Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багданович і іншыя. Гэткім парадкам, газета спрычынялася ѹ першую чаргу да нацыянальна-адраджэння беларускага народу, якое завяршилася ѹ ходзе палітычнага змагання за незалежнасць абвешчаннем Беларускай Народнай Рэспублікі 25 сакавіка 1918 году.

У гадох даўгой наволі, калі беларуская мова, быўшы дзяржаўнай мовай Вялікага Княства Літоўскага, была выгнаная акупантамі із школаў, сяўтыні, дзяржаўных установаў, яна захавалася пад стрэхамі сялянскіх хатаў. Беларускія літаратары, што змагаліся за тое, каб Беларусы маглі „людзім звяца” (як пра гэта добра сказана ѹ вершы Купалы „А хто там ідзе?”), разумелі, што неабходна дапаць беларускай мове дастойнае месца ў грамадскім жыцці. Ни выпадкова гэроем

пазамаў, вершай, аповесцяй, раману становіца найбольш тыповы носібіт гэтас мовы — беларускі селянін, часта сярэні інтэлігент (пераважна настаўнік). Траха кожны ведамы беларускі літаратар пачынаў з апрацавання нязвычайна багатага фальклёру.

На трэба забывацца, што гэтак плённае ѹ культурнай творчасці дзесятніца стала стагодзьдзе, калі ѹ вясірадзілі іншых народоў выраслі ѹ тварылі тытаны думкі, у беларускага народу, у моц гісторычных прычынаў, было адабранае ѹ адышло ѹ нябіцьцё. Той-сёй ѹ беларускіх літаратараў змушаны быў тварыць на чужых мовах; многія таленты, пазбаўленыя свабоды творчасці, загінулі назаўсёды. Нажаль, пасля кароткага „нашаніўскага” (ад назову газеты „Наша Ніва”) пэрыяду адраджэння ѹ Беларусі адзначыла стаю перамогу антынароднай, а пасля нацыянальнага пагрому 20-ых гадоў — антыбеларускага бальшавіцкага ўлада, якая прымусіла тварыць „нацыянальную формуа, сацыялістичную зъместам” культуру. Гэтым самым пост нашай літаратуры быў перарваны ѹ самым пачатку. Німа дзіва, што духовы прарок народу Янка Купала, які могучы перанесці новага маскоўска-бальшавіцкага насильства, у 1930 годзе (у „Современнику” памылкова пададзены 1933 год — Рэд.), у турме, прабаваў пакончыць самагубствам спосабам гаракіры (лыжкай распароў жывот). Толькі коштам вялікіх натугаў быў ён адратаваны. Аднак у 1942 годзе, у Маскве, ён загінуў трагічна (згодна аднай вэрсіі, быў забіты, згодна другой — пакончыў самагубствам).

У сваім паходзе супраць беларускай нацыянальнай культуры маскоўскія акупантны майдані башкай-чынны злікіддавалі (галоўным чынам высыпай на ГУЛАГ) сотні найлепшых беларускіх паветаў і празадкаў. А тыя, што засталіся, або пісалі на заказ, або прабывалі ѹ г. зв. „нутранай эміграцыі”. Можна было-б пералічыць імёны многіх людзей вялікага творчага размаху, якія здольныя былі стварыць літаратурныя шедзёўры. Назавём ходы, згодна трох — на маю думку, самых выдатных — крэтыка ѹ пісьмен-

ніка Адама Бабарэку, паэтуту ѹ празадка Уладзімера Дубоўку ѹ пісьменніка Кузьмы Чорнага. Першы з іх памёр дзесяці ѹ высылцы, другі большую часць жыцця правіў таксама ѹ высылцы ѹ быў пазней рэгабітаваны, а Кузьма Чорны напісаў каля вясмёх тамоў у стылі казённага соцрэалізму. Між тым, ён мог-бы, на думку шмат якіх крэтыкаў, — калі-б карыстаўся свабодай творчасці, — стацца беларускім Бальзакам.

Павененная савецкая беларуская літаратура напладзіла проціму камэндзінам, часта сярэні інтэлігент (пераважна настаўнік). Траха кожны ведамы беларускі літаратар пачынаў з апрацавання нязвычайна багатага фальклёру.

На фатографіі гэтай паказаны менскі канцэнтрацыйны лягер „узмо-

ценага рэжыму”, на тэрыторыі якога пры вуліцы Аліанскае (Аліанская — прозывіча важнага члікістага) знаходзіцца на толькі баракі для зыняволеных, але ѹ цэлая мэбліява хаварыка. У канцэнтрацыйны лягер, паводле інформаціі нядайных мячаніаў, знаходзіцца ад дзвюх да дзвюх тысяч зыняволеных.

Тэрыторыя гэтага лягера вельмі вялікая. Апрача мэбліява хаварыка, на ёй знаходзіцца рэспубліканская бальніца для зыняволеных з усе Беларусі. Адрыс гэтага канцэнтрацыйнага лягера наступны: Горад Мінск, паштовая скрыніка УЖ № 1.

УЗНАГАРОДА СТАРШЫНІ БІНІМ

Амэрыканскі ўрадавы турыстычны даведнік пра Эліс Айлэнд або, як яго назвалі імігранты, „Абток съёлэз’ю” калі Нью Ёрку, піша:

„Пуста ціплер і ціха на абтоку. І цяжка сабе ўяўіць, што на гэтак даўно ѹ гэтых мурох тысячы людзей гаманілі, крычэлі, съмяляліся ды плакалі. Ды ўслухаўшыся ўважліва ѿ сяняняшнію цішыню абтoku, мы пачуме яшчэ рэха тыя розных моваў, што калісці зъвінелі ѹ гэтых ціплер ціхіх будынках ‘Абтоку съёлэз’ю’.”

Праз Эліс Айлэнд, колішні буйнейшы іміграцыйны цэнтар у гадах 1892-1924 прайшло калі 12-ёх міліёнаў чалавек, а сярод іх больш за паўміліёна Беларусаў. Іміграцыйны цэнтар быў зачынены ѹ 1952 годзе.

У часе адзначэння Двухсотгодзідзя Амэрыкі зарадзілася ідэя ператварыць абток у нацыянальны музеі. Ідэю гэтую падтрымала фэдэральны ўрад, прызнаў сродкі і пачаліся растаўраторынныя працы. Беларусы былі адныя з першых у падтрыманні гэтага ідэі ды заходаў аб рэстаўрацыі абтoku.

І вось тыя паўтары сотні чалавек, якія 29 красавіка сёлета былі на абтoku на другой гадавой урачыстасці ўручэння ўзнагароды Камітэту абанаўлення абтoku. Іміграцыйны цэнтар быў зачынены ѹ 1952 годзе.

У часе адзначэння Двухсотгодзідзя Амэрыкі зарадзілася ідэя ператварыць абток у нацыянальны музеі. Ідэю гэтую падтрымала фэдэральны ўрад, прызнаў сродкі і пачаліся растаўраторынныя працы. Беларусы былі адныя з першых у падтрыманні гэтага ідэі ды заходаў аб рэстаўрацыі абтoku.

На ўрачыстасці былі прадстаўнікі з Вашынгтону, штатавых уладаў, шмат прафэсароў і студэнтаў ды краіунікі нацыянальных арганізацый.

В. Кіпель

сінейшымі, ярчайшымі, чымся заўсёды. Першы раз я тады зразумела, што моя маці яшчэ маладая й прыгожая. Яна ўсіміхалася да мяне:

— Хрыстос! Уваскрас, Наля!

— Запраўды? — адказала я, я, юсьміхалася.

Яна падыйшла бліжэй, абыяла мяне, абыяла трох разы.

Я глыбака ўздыхнула:

— Не чакала, што ты прыдзеш.

— Я прынесла табе харчы, — сказала яна ѹ паказала на зялёны, набіты да адказу, хатыль, які пакала ля сцяны, калі ўвайшла ѹ мой пакой.

— Табе на гэта было ѹсці, ты магла пераслаць харчы праз Платонавага башкы, я, заўсёды.

— Я хадзела з табою пабачыцца.

— У цябе ёсць Багдан.

— Багдана німа больш зы мною.

Сорамна прызнацца, што тады мяне не крану засмучаны твар маці, адно ѹсцішыла благая вестка:

— Ён цабе кінуў! Бачыш.

Маці маўчала, нібы я чула маіх дзёрзкіх слоў. Калі загаварыла, го-лас ейны гучоў нязвычыла ціха:

— Нашыя Дубровічы цяпер цалкам у партызанскім раёне. Німа людзям спакою ні ўзден, ні ўначы. Азьвярэлі. Ніну Мокаціху шашкамі засеклі.

— Я чула, — сказала я.

— Багдану загразілі, што і мяне і яго засякнуть, калі ѹ лес на пой-дзе.

— Ён пайшоў?

— Пэўна. Што ён мог іначай ра-

біц?

Чаго я ведала яшчэ ѹ той дзень маці, што з лесу Багдан уцёк у мястэчка Мір. Там папрасіўся на працу ѹ Нямеччыну. Праз людзей

паслаў ёй ліст. Гэты ліст перахапілі партызаны. Прысуд съмерці адразу навіс на толькі над маці, а ѹ нада мною.

На другі дзень я правіла маці на дарогу за горад. Развытваючыся, яна склілася пасалавацца. Я падставіла ёй шчаку. Сама не пасалавала. Карада за Багдана?

Я глядзела на дарогу, па якой я адыходзіла ѹсё далей і далей. Мела настрыманае жданыне кінціца ёй усьлед, пайсьці разам. Дурная ўпартасць не дазволіла.

Упартасць пачала зьнікаць, калі я апынілася сама, калі прыпомніла сініяя невясёлія вочы, схудзелы твар, сумны голас. Наступнага ранняня із сонечным съявлілом я ўжо бегла па дарозе дадому. У сэрцы не засталося больш крӯды да маці, толькі любасць. Ніколі да таго міне не здавалася неба такім сінім, а ветрык — ласкавым. Я забылася на небяспеку, уяўляла сабе, як маці абраудеца мною, як пачне дзівіцца, пачне выгаварываць, што дзяўчынке аднай у вайну небяспечна хадзіць у такую далёкую дарогу.

А 1-ай гадзіні прыйшла ѹ Дубровічы. На нашай хадзе вісей замок. „Куды мама магла пайсьці?” Выгравіла запыткаца ѹ Васілеўскіх. На іхнім двары спаткала малодшага брата Платона. Ён неяк дзіўна, нібы спалохана, глянуў на мяне.

— Наля, гэта ты? Ты ўжо даведалася?

Я не магла зразумець, пра што ён гаворыць.

— Пра што даведалася?

— Што Пецькавы хлопцы забілі яе.

— Каго яе?

— Твою маці.

У мене заняло дух, і я ледзь змогла вымавіць:

— Дзе яны яе забілі?

— Каля Воўчага Вока. І съкінулі туды.

Далей я нічога на памятую. Ад Платона ведаю, што ѿ юночыны трываліла. То ляжал

ШТО ЧУВАЦЬ?

Іра рэлігійна жыцьцё на Беларусі падаў заходня імяецкі каталіцкі месячнік „Ээр Фэльс”, зъмісьціўшы ў сваім першым сёлетнім нумары ілюстраваны артыкул А. Друйскага пад заг. „Рэлігійнае жыцьцё на Беларусі: хрысціянне пад чырвоным панаваннем, пра якіх мы маем права забыцца”. Артыкул выданы таксама асобнай брашурай „Religioes Leben in Weissrussland”, якую можна дастаць з Беларускае Бібліятэкі ймя Ф. Скарыны ў Лёндане.

„Голос Царквы” № 49, рэлігійны часапіс БАПЦ (красавік 1978 г.) зъмісьціў: Вялікоднае Архіпастырскае Пасланніе, арт. Храм-Царква, съвіточнае прывітанне ад Усяленскага Патрыярха Дэмэтрыёса Мітрапаліту Андрэю, артыкулы: Грэцкая Праваслаўная Царква (Эладская); Праваслаўная съвіточні ў старажытнай Вільні; Св. Кірыла Тураўскі; Справа сталае даты съвіта Вялікадня; Карпата-Руская Царква ў ЗША; Зъмены ў кіравецтве праваслаўных цэрквей; хроніка з жыцьця на эміграцыі з Беларусі; інкалрёг па сув. пам. Веры Якіменка; верш Т. Л.

„Рэлігія ў СССР адмаўляеща па-мараць” — гэтак загалоўлены артыкул маскоўскага карэспандэнта амэрыканскага газеты „Балтымор Сан” Гэла Пайпера ў нумары газеты за 30-га красавіка сёлета. Пішучы пра прымітыўнасць савецкага атэстычнага прапаганды, Г. Пайпэр спасылаецца, між іншага, на прыклады з Беларусі. Афіцыйнае статыстыкі веруючых людзей у Савецкім Саюзе ніяма (гэта зна-чыцца, недзе то яна ёсьць, але трываеца засакречанай). Паводле на-зіральнікаў звонку, піша газета, лік веруючых у СССР недзе паміж 30 і 115 міліёнаў. Калі ўзяць меншых з гэтых лікіў, 30 міліёнаў асобаў, дык і гэта ўдвай больш як сябровы кампарты Савецкага Саюзу.

Як падае газета, у СССР вельмі шэкка з рэлігійнай літаратурай. Падтрымана Біблія можа каштаваць да 100 рублёў (145 даляраў).

Даклад брытанскага прафесара Ариольда МакМілана „Традыцыйнай наватарства ў нації Максім Багдановіча” апублікованы ў лёнданскім квартальніку „Славонік энд Іст Юорпэн Рэв’ю” (т. 56, № 2, крас. 78, бб. 261-274). Даклад гэты аўтар будзе чытаць на Восьмай міжнароднай славістичнай канферэнцыі ў Заграбе ў Югаславіі. А. МакМілін — выкладчык Ліверпульскага ўніверсітэта

Даклад брытанскага дасьледніцы Шырын Акінэр „Усходнія запазычані ў мове беларускіх Татараў” апублікованы ў вышэй названым нумары „Славянскага й Усходніх Эўрапейскага Агледу” (бб. 224-241). Ен будзе таксама чытаць на канферэнцыі ў Заграбе. Ш. Акінэр — дактарантка пры Лёнданскім універсітэце ды выкладчыца Акс-фondскага ўніверсітэта.

Станіслаў Шлатовіч, які з ЦК КПБ, дзе ён займаўся ідэяльгічнымі справамі, быў пасланы колькі гадоў таму на становішча савецкага пасла ў Варшаву, будзе займаць пяцер пасаду заступніка прэм'ера БССР, як падало агенцтва Ройтэ 10 красавіна сёлета.

Трэці ўніверсітэт на Беларусі створаны ў Горадні на базе Падага-гічнага інстытуту ймя Янкі Купалы

ДР. В. КІПЕЛЬ — ПРАДСТАУНІК ГУВЭРНАТАРА

19-га красавіка сёлета др. В. Кіпель, упраўнаважаны губэрнатаром штату Нью Джэрзі Брэнданам Бэрнам, рэпрэзентаваў яго на ўрачыстасці, прысывачнай трохсотгадзінзю развязвіцца акругі Бэрген у штаце Нью Джэрзі. Урачыстасць была арганізаваная Цэнтрам Культурнае Гістарычнае Спадчыны штату Нью Джэрзі ды Філіпіянскім каледжам у гор. Лодай. На ўрачыстасці былі прысутныя мэры, райцы ды ўрадаў гарадоў Гарфілд, Гакансаку, Лодай, Валінгтону, Форту Лі, прадстаўнік Кантрэсу ЗША ды штатавага аддзелу вышэйшай асьветы, а таксама прадстаўнікі дыпломатычнага корпусу на чале з італіянскім консулем.

В. Кіпель у прамове зазначыў, што ўсыль за Ангельцамі, Галіндзімі, Ірландцамі, у пэрыядзе індустрыялізацыі Амэрыкі, значную ролю ў акрузе Бэрген адигрывалі Беларусы. У гэтай акрузе Беларусы пасяліліся ў 1898 годзе ў гарадах

(ці будзе ўніверсітэт насеіць імя Я. Купалы, тымчасам інвестіцыі). Ноўвы ўніверсітэт будзе мець факультэты: фізyczны, матэматычны, філялягічны ды гістарычны. На гэтым апошнім, як выглядае, будучы спэцыялізацыя ў гісторыі СССР, агульнае гісторыі, а таксама гісторыі рэлігіі й атэізму. Рэктар новага ўніверсітэту — кандыдат філялягічных навук Аляксандар Бадакоў.

Трохтомавы слоўнік пасыпкай мовы Янкі Купалы, да 100-годзідзя ад нараджэння паэты (1982 г.), рыхтуеца цяпер на катэдры беларускіх мов Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэту пад кіраўніцтвам арт. Храм-Царквы, як падала газета „Звязда” 30. IV. 78 г.

Пасёлак „Беларусь” у Амэрыцы? Але-ж. Прынамея гэта піша карэспандэнт маскоўскага газ. „Правда” Б. Стрэлінкаў у нумары ад 3-га красавіна сёлета: „У штатах Індыяна Мінэсота й Паўночнае Дакота сустракаліся мне дробненкія фэрмарскія пасёлкі: Ресея, Кіеў. Беларусь. Больш за ста гадоў таму заставалі іх нашыя суродзічы, бедні-сяляне, што перабраліся ў Амэрыку ў пошуках шчасця”.

Пра Беларусь у газ. „Нью Ёрк Таймс” (5. V. 78) згадаеца ў „Су-польным камунікаце Адзінаццае Сусветнае Канфэрэнцыі Актыка-муністычнае Лігі”, што адбылася ў Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць выдатны пісьменнікі. Сярод іх траба называць плённага Васіля Быкава, творы якога ведамы ёй за межамі Беларусі. Добрым майстрам, пісьменнікам вялізарнага творчага дыяпазону зьяўляеца ўладзімер Караткевіч. Апрача гэтага, ён і таленавіты паэта. У ягоных творах прасочваецца, як біццам чистая крынічная вада, нацыянальны характар гэроў, бязъмежная любасць да прыгнечанага народу. Тэматыка ягоных кнігай ахоплівае ў васноўным вялікія гістарычныя эпізоды мінуўшчыны Беларусі. Падоб-

на акупаванай бацькаўшчыне, не зважаючы на ўсе партынныя шлягбаўмы, цэнзуру ѹ „соцреализм”, ёсьць